

بررسی و تحلیل رمان نیلز^۱

فریبا یعقوبی^۲

چکیده

کتاب و کتابخوانی همواره نقش به سزایی در ارتقا سطح دانش بشر داشته و دارد. انسان نمی‌آموزد، مگر با اتکا به دانش‌های پیشینی که همگی به نوعی در کتاب‌های کاغذی و یا الکترونیکی نهفته است. در زمینه آموزش زبان فرانسه نیز همواره از ابتدا تأکید بر خواندن متون فرانسه بوده تا با این ترتیب زبان‌آموزان مستقیم با فرهنگ و زبان فرانسه در ارتباط باشند. چه بسا تشویق زبان‌آموزان تازه‌وارد به خواندن کتاب‌های فرانسوی می‌تواند کمک بسیاری در ارتقا سطح زبانی آن‌ها کند، به همین دلیل است که در جوامع اروپایی دانشجویان و دانش‌آموزان به شرکت در داوری آثار ادبی ترغیب می‌شوند تا با این شیوه فرهنگ کتابخوانی در بین جوانان نهادینه شود. در این مقاله با معرفی و تحلیل کتاب «نیلز» اثر الکسیس راگوگنو سعی بر آن است تا این اثر تازه به رشته تحریر در آمده به جامعه فرهنگی ایرانی معرفی شود.

کلیدواژه‌ها: رمان، تئاتر، نویسندگان، فرانسه، جنگ جهانی دوم.

۱. اثر الکسیس راگوگنو (۲۰۱۷)، انتشارات ویویان هامی

۲. دانشجوی دکتری، آموزش زبان فرانسه، دانشگاه تربیت مدرس، F.yaghoob293@gmail.com

۱. مقدمه

بشر از ابتدا سعی در برجای گذاشتن اثری از خود داشت، و با اختراع خط توانست ردپایی از خود و افکار خود برجای گذارد. نوشتن با گذشت زمان و با اختراع صنعت چاپ سرعت گرفت و ثبت نوشته‌ها و انتقال آن نیز آسان‌تر گشت، و کتاب تبدیل به عنصری فرهنگی شد که حافظ و انتقال‌دهنده تمام اطلاعات بشر بود. کتاب با انتقال اطلاعات فرهنگی، تاریخی، جغرافیایی، علمی و ادبی کمک قابل توجهی در ارتقا دانش بشر دارد. از این‌رو همواره کتابخوانی و نشر آن مورد توجه تمام جوامع بوده و سبب تشکیل انجمن‌ها و اهدا جوایز ادبی بسیاری شده است تا از این طریق نویسندگان برتر را به جهان معرفی کند و سنت کتابخوانی را بیشتر رواج دهد. خواندن و مطالعه کمک می‌کند تا افراد تخیل فعال‌تری داشته باشند. و این تخیل سطح بالاتری از خلاقیت در جامعه را موجب می‌شود^۱.

جایزه کنگور شرق یکی از جوایزی است که نویسندگان جوان زیباقلم را به جهان معرفی می‌کند و سبب ترجمه آثارشان به چندین زبان زنده دنیا می‌شود. امسال نیز عضویت دانشگاه تربیت مدرس در آژانس دانشگاهی فراتکوفونی این امکان را برای هشت تن از دانشجویان دکتری آموزش زبان فرانسه محیا ساخت تا در داوری کنگور شرق شرکت نمایند و با این کار سبب اشاعه هر چه بیشتر فرهنگ کتابخوانی شوند. یکی از این آثار که مورد داوری قرار گرفت کتاب نیلز اثر الکسیس راگوگنو بود که در این مقاله تحلیل می‌شود.

۲. معرفی نویسنده

الکسیز راگوگنو رمان‌نویس و نمایشنامه‌نویس فرانسوی در سال ۱۹۷۳ در فرانسه به دنیا آمد. او پس از دو رمان خود به نام‌های «تمثال حضرت مریم در نتردام» و «انجیل برای گدازاده» به اوج شهرت خود رسید. این دو رمان موضوعات جنایی-تخیلی دارند که خوانندگان، کتاب‌فروشان و روزنامه‌نگاران داخلی و خارجی را به

1. <https://www.isna.ir/news>

وجد آوردند^۱ و به تربیت در سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۶ وارد بخش رقابتی جایزه ادبی پولار اروپا شدند. از آنجایی که این نویسنده مدتی در کلیسای نوتوردام کار کرده به شیوه‌ای می‌نویسد که گویی به تمام اسرار، اتفاقات و روح‌های سرگردان این کلیسا واقف است. راگوگنو، دانش‌آموخته مدرسه تئاتر، ۱۵ سال از عمر خود را صرف نوشتن نمایشنامه کرد و تمام آثارش جز تئاتر مدرن، کلاسیک و یا رمان پلیسی محسوب می‌شوند. او دو رمان اول خود را با الهام از تجارب شخصی در کلیسا نوشته و گویی دیدار با هر توریست سبب پویایی تخیل ذهنش می‌شد و تمام شخصیت‌های «تمثال حضرت مریم در نتردام» و «انجیل برای گدازاده» همگی تخیلی است که نویسنده با الهام از انسان‌های بیرونی خلق کرده است. «نیلز» آخرین اثر این نویسنده است که در سال ۲۰۱۷ و توسط انتشارات ویویان هارمی^۲ به رشته تحریر در آمده، رمانی تاریخی، ادبی و ماجراجویانه و رئالیست است که در آن خواننده همواره در پی کشف حقیقت می‌گردد. این رمان وارد بخش رقابتی جایزه کنگور شرق شد و در نهایت در لیست ۸ رمان مورد داوری قرار گرفت.

۳. آثار این نویسنده

۳-۱- رمان‌ها

رمان‌های نیلز (۲۰۱۷)، انجیل برای گدازاده (۲۰۱۶)، تمثال حضرت مریم در نتردام (۲۰۱۴) از آثار الکسیز راگوگنو است.

۳-۲- آثار منتشر شده در زمینه تئاتر

کزیه (۲۰۱۵)، براساس عقاید دانت (۲۰۱۴)، برای شما اتفاقی خواهد افتاد (۲۰۱۳)، جستجوی مغناطیسی (۲۰۱۳)، ارثیه (۲۰۱۳)، صومعه (۲۰۱۲)، جزایر کرگولن (۲۰۰۹)، کرانکشتن (۲۰۰۸)، باسترینگ (۲۰۰۸)، براساس عقاید مارکونی (۲۰۰۸)، مرگ

1. WWW.viviane-hamy.fr

2. Vivane Hamy

قاضی گسلر (۲۰۰۶)، گفتگوهایی برای صندلی شوک الکتریکی (۲۰۰۴) آثار منتشر شده در زمینه تئاتر است.

۴. خلاصه داستان

نیلز راسموسن^۲ از پدری دانمارکی و مادری فرانسوی به دنیا آمد، در زمان جنگ جهانی دوم در دانمارک و در جبهه مقاومت علیه آلمان مشغول به فعالیت داشت و سبب انفجار پادگان‌ها، کارخانه‌ها و زمین‌های بسیاری بود. اوایل ۱۹۴۵ دانمارک برای مدتی به اشغال آلمان درمی‌آید، سرانجام زمان اتمام جنگ و درست هنگام پیروزی که نیلز می‌خواهد به نتیجه تمام زحمات خود در جنگ برسد اتفاقی می‌افتد که مسیر زندگیش را تغییر می‌دهد. نیلز پیش از شروع جنگ در پاریس کارگردان تئاتر بود و نمایش‌نامه‌هایی که دوستش ژان-فرانسوا کنونیه^۳ می‌نوشت را روی صحنه می‌برد. ژان-فرانسوا درام‌نویس مشهوری بود که دیوانه‌وار عاشق تئاتر و حرفه‌اش بود. نیلز فرانسه را با شروع جنگ ترک می‌کند و به دانمارک، زادگاه پدری خود، باز می‌گردد. در آن‌جا با دختری به نام سارا آشنا می‌شود که عضو نهضت مقاومت علیه آلمان است. او به دلیل عشق به سارا عضو نهضت مقاومت و وارد جنگ علیه آلمان می‌شود. هنگامی که جنگ جهانی دوم به پایان می‌رسد نیلز خسته از جنگ تصمیم می‌گیرد تا به روال عادی زندگی خود بازگردد و در کنار همسرش سارا که باردار است زندگی آرامی را در دانمارک از سر بگیرد. ناگهان روزی نامه‌ای ناشناس حاوی صفحه‌ای از روزنامه پاریزین لیبره^۴ دریافت می‌کند که در یکی از ستون‌های این روزنامه نوشته شده است که دوستش ژان فرانسوا به جرم همکاری با آلمان‌ها به زودی در دادگاه محاکمه خواهد شد. نیلز با خواندن این خبر متعجب می‌شود، چرا که دوستش به هیچ وجه علاقه‌ای به کارهای سیاسی نداشت. هر چند که زمان وضع حمل همسرش نزدیک است مجبور می‌شود او را تنها بگذارد و به فرانسه بازگردد تا

1. http://fr.m.wikipedia.org/wiki/Alexis_Ragouneau

2. Niels Rasmussen

3. Jean-Francois Cannonier

4. Parisien Libéré

شاید بتواند با کشف حقیقت دوست صمیمی‌اش را از محاکمه نظامی و از مرگ نجات دهد. هنگام ورود به پاریس با شهری مواجه می‌شود مخالف آنچه قبلاً دیده بود. فرانسوی‌ها در حال پاک‌سازی شهر از هم‌دستان نازی بودند و مردم شرایط سختی داشتند، حتی نان شبشان را نیز به سختی تهیه می‌کردند. تمام هم‌دستان دشمن سعی بر تغییر چهره داشتند تا از خطر مرگ رهایی یابند. نیلز با ورود به پاریس، به دلیل جستجوی گذشته دوستش وارد بازی تئاترگونه بزرگ و پوچی می‌شود که در واقع صحنه پاریس پس از جنگ است. او در تحقیقات متوجه می‌شود که دوستش در ابتدای جنگ جز نویسندگان نهضت مقاومت بوده، ولی به مرور زمان تغییر موضع داده و مقالاتی به چاپ رسانده که همگی رنگ و بوی نازی و سیاسی داشته و با نوشته‌هایش تبدیل به یک افراط‌گرای ضد فرانسه شده است، به بیان دیگر ژان فرنسوا در سخنان خود افراط بیش از حد داشت و درست زمانی که نویسندگان متوجه شکست آلمان در جنگ می‌شوند، سعی می‌کنند موضع خود را داده و خود را هم‌دست دشمن نشان ندهند. ژان فرنسوا عکس دیگران عمل می‌کند، گویی با این کار قصد بر باد دادن سر خود را دارد، و این امر برای نیلز بسیار مرموز به نظر می‌رسد. در نهایت متوجه می‌شود که تمام کارهایی که ژان فرانسوا انجام داده ریشه سیاسی نداشته و همه ریشه درونی و شخصی داشته است.^۱

۵. بررسی رمان

رمان نیلز توسط الکسیز راگوگنو در ۳۶۰ صفحه به رشته تحریر در آمده و چهار فصل دارد. از آنجایی که این کتاب رمانی تاریخی- ادبی و ماجراجویانه است که با وجود نثر بسیار زیبا و دقیق خود، مکالماتی بین افراد دارد و این توصیفات و گفتگوهای درپی هم صحنه‌هایی برای خواننده ایجاد می‌کند که گویی در حال خواندن فیلم‌نامه است و خواننده به آسانی می‌تواند خود را در موقعیت مشروح نویسنده قرار دهد و با توصیفات دقیق و ظریف نویسنده صحنه را برای خود مجسم کند. از این رو رمان نیلز به نوعی تداعی‌گر صحنه‌های تئاتر است و نویسنده سعی دارد آن را

1. http://youtu.be/-LI6FO_gelg

براساس تجربیات ۱۵ ساله خود در حوزه تئاتر بنگارد. نویسنده به جای نام فصل از پرده یا صحنه استفاده کرده و در اصل می‌توان عنوان داشت که کتاب از چهار صحنه تشکیل شده است. هر صحنه بخش‌هایی بدون تیتراژ دارد و تنها با اعداد از هم متمایز می‌شوند. تمام این بخش‌ها با نظم خاصی در پی هم آمده است تا حوادث جنگ جهانی دوم را به زیبایی به تصویر بکشند. از آنجایی که اصل وقایع رمان براساس واقعیت شکل گرفته این کتاب رمانی رئالیستی است. نویسنده این رمان می‌کوشد تا حال و هوای فرهنگی و سیاسی جنگ جهانی دوم و پس از آن را در فرانسه و دانمارک به تصویر بکشد، و همواره در پی طرح این پرسش‌هاست که آیا می‌توان یک دوست و یک برادر را از صمیم قلب شناخت؟ آیا می‌توان او را بخشید؟ آیا می‌توان دوستی را فراموش کرد؟

داستان در بخش اول رمان در دانمارک آغاز می‌گردد و نویسنده با به تصویر کشیدن تمام رشادتهای قهرمان داستان که در واقع نیلز است سعی می‌کند تا جایگاه و جبهه او را به زیبایی برای خواننده نمایان سازد. هر چند در بخش اول خواننده تازه با شخصیت‌های داستان آشنا می‌شود، ولی نویسنده به گونه‌ای توصیفات خود را شکل می‌دهد که خواننده می‌تواند خود را به راحتی جای هر شخصیت داستان قرار دهد. همان‌طور که خود نویسنده نیز بیان می‌کند هدف اصلی از نگارش این کتاب تحقق بخشی به شخصیت‌هاست تا به خواننده اجازه غوطه‌وری در آن دوران تاریخی را دهد و خود را جای شخصیت‌های داستان قرار دهد. برای درک بهتر این موضوع ترجمه بخش‌هایی از این کتاب که توسط نویسنده این مقاله انجام شده را می‌توان پایین مشاهده کرد.

«نیلز: من برای ژان فرانسوا نگران هستم. تو می‌دانی که آن‌جا در فرانسه همدستان با دشمن را با تمام نیرو تیر باران می‌کنند.

سارا عینکش را دوباره به چشم زد و گفت: به عدالت آن‌ها اطمینان کن و بر کارهایت متمرکز شو! اگر او به کشورش خیانت کرده باشد دوازده گلوله را به تن خواهد خرید و این حقش خواهد بود.

دست نیلز از نوازش باز ایستاد و از میان موهایحنایی رنگ سارا خارج شد و در جیبی ناپدید گشت.

نیلز: من باید بروم. مانک می‌تواند بدون من کار را دنبال کند.
سارا دستی بر شکم بزرگ خود کشید که در میان ران‌هایش قرار داشت.
سارا: تو با او خداحافظی نمی‌کنی؟

راسموسن دستش را بر کره‌ای گذاشت که در خود جهان کوچکی را جای داده بود. برای بار آخر از عطر سارا مست شد. پله‌ها بدون این‌که کوچک‌ترین صدایی از خود ساطع کنند نیلز را در خود بلعیدند. او در جنگ عادت کرده بود که بی‌صدا راه برود.^۱

«هوایما در انتهای پیست در مقابل دریا در انتظار بود. ترونبول^۲ یک کلاه چرم سخت بر سر گذاشته بود و چروک‌های پیشانی‌ش به موازات هم بالای ابروهای پر پشتش افتاده بودند. او از نردبانی که در کنار هوایما گذاشته شده بود بالا رفت. راسموسن نیز به نوبه خود بالا رفت. صدایی که توسط ملخ هوایما ایجاد می‌شد برایش همچون طوفانی زمستانی بود. پاهایش به زحمت از زمین جدا می‌شدند و او دیگر هیچ نبود جز خوشه گندمی در تلاطم باد که به ریشه‌هایش و به کشورش پشت پا می‌زد و گرفتار شده بین وطن و سرزمین بیگانه بود. دستی بر شانه‌اش قرار گرفت. مانک بود. صحبت‌هایشان با جریان هوای ملخ‌های هوایما به پرواز درمی‌آمد.
مانک: به سارا چه بگویم؟

نیلز: به او بگو که برای وضع حملش آن‌جا خواهم بود. به او این را بگو!^۳
همان‌گونه که از جملات بالا برمی‌آید نویسنده در بخش گفتگوها با زبانی بسیار ساده و قابل فهم سخن می‌گوید، اما برای بخش‌هایی که به شکل نثر و برای توصیف مکان، زمان و شخصیت‌های داستان استفاده شده، او با استفاده از تشبیهات و

1. Niels, Alexis Ragougneau, 2017: 31

2. Trunbull

3. Niels, Alexis Ragougneau, 2017: 38

استعارات زیبا تلاش دارد تا حس تخیل خواننده را بیشتر برانگیزد و بیشتر در روح و جان وی رسوخ کند.

این کتاب نشانگر جنگ بین خوبی و بدی است، نویسنده سعی کرده تا از آنچه که خوب می‌شناسد، یعنی تئاتر، سخن بگوید؛ چرا که او تجربه‌ای ۱۵ ساله در زمینه نگارش نمایش‌نامه دارد و دوست دارد آنچه را که از تئاتر می‌داند و می‌شناسد را به معرض نمایش بگذارد؛ بنابراین نویسنده با تلفیق واقعیت‌های تاریخی و با شخصیت‌های تخیلی سعی کرده تا ادبیات سال‌های ۱۹۴۴ را وارد محیط تئاتر کند، در بعضی جاها با استفاده از نقل قول‌هایی از نویسندگان بزرگ آن زمان سعی می‌کند تا تئاتر را با نویسندگانی که واقعاً وجود داشته‌اند پیوند بزند و بدین‌گونه تجربیات و دانش تئاتری خود را در معرض نمایش قرار دهد.

نویسنده همواره در خلال داستان سعی می‌کند تا به خواننده نشان دهد که باید بدون قضاوت انسان‌ها را شناخت و این در روند داستان نیز مشهود هست؛ در پرده دوم کتاب جایی که داستان به پاریس و محل زندگی دوستش کشیده می‌شود، حتی هنگامی که اطلاعات ضد و نقیضی در مورد ژان فرانسوا دریافت می‌کند، سعی می‌کند بدون این‌که قضاوت غلطی از دوست خود در ذهنش ایجاد کند باز به تلاش خود برای نجات جان او ادامه دهد. در واقع این کتاب به انسانیت انسان‌ها اشاره دارد و این‌که زندگی و جان انسان‌ها بسیار اهمیت دارد. حتی زمانی که قهرمان داستان درباره دوست خود شک دارد سعی می‌کند با حضور در دادگاه و گفتن تمام حقایقی که از گذشته دوستش می‌داند او را از مرگ نجات دهد. این‌که آیا او موفق می‌شود یا خیر را باید خود خواننده در داستان دنبال کند، اما برای نشان دادن تلاش‌های انسانی او بخشی از ترجمه گفته‌های نیلز در دادگاه را در پاراگراف بعدی می‌توانید مشاهده کنید:

«بنده به نوبه خود قادر به قضاوت ژان فرانسوا نیستم، حالا هر کسی که او می‌خواهد باشد، قادر نیستم تا او را به سمت مرگ سوق دهم. آخر مگر من کیستم که

بتوانم قضاوت بکنم؟ ما نمی‌توانیم همه شهدای اشغال فرانسه را نشان دهیم، نه شما، نه من و نه هیچ‌کس دیگری در حد این ادعا نیست.^۱»

نکته حائز اهمیت دیگری که در مورد این داستان وجود دارد این است که بر مبنای واقعیت است و نویسنده با استناد به اسناد و مدارک دقیق داستان را پی‌ریزی کرده و ادامه داده است. او چه بسا ماه‌های متمادی را صرف گردآوری اطلاعات دقیق کرده تا با استناد به آن‌ها و با کمک تخیل و قلم زیبایی خود داستان زیبایی را خلق کند. سرانجام در قسمت‌های پایانی کتاب، جایی که قهرمان داستان درست در زمان زایمان همسرش نزد او بازمی‌گردد و با فرزندش روبه‌رو می‌شود، نویسنده زیباترین بخش کتاب را با قلم زیبایی خود و با توصیفات دقیق و ظریف خلق می‌کند. برای نمونه می‌توان به پارگراف‌های بعدی اشاره کرد که ترجمه برگزیده‌ای از این بخش است:

«ناله‌کنان و رنگ پریده امکانی می‌یابد تا به او نگاهی بیاندازد، به او، به پدر این فرزندی که به دنیا می‌آید، به مردی که در گوشه‌ای انتظار می‌کشد و نظاره‌گر سه زن زندگیش است، معشوقه، مادر، خواهر، که با هم روی این تخت در تقلا هستند و این شکم مهیب را فشار می‌دهند که در خود تنها مکان و زمان، شب و روز، گذشته و آینده را جای داده است.^۲»

«معشوقه جملاتی را با مهربانی خارق‌العاده‌ای به زبان آورد، صدایش همچون نوازش است، صورتش مأمّن صلح و موهای حناییش جنگل وسیعی که در خود زمان گذر زمستان را جای داده است. آمازون مادر شده است. تفنگ نیلز در زیرزمین است. از این پس در آن‌جا به خود گرد و غبار می‌گیرد. بیرون باد ماه می پای پنجره در تقلاست. فرزند هنوز این را نمی‌داند، اما آن باد سفرکرده مملو از نمک دریای بالتیک و شن‌های جزیره آماگر^۳ است. در راه از گرده گل‌های بهاری غنی شده است. او به

1. *Ibid*: 317

2. *Ibid*: 338.

3. Amager (جزیره‌ای در کشور دانمارک)

زمان احتیاج دارد تا رایحه‌های جهان را بیاموزد. از آن‌ها لذت ببرد. بتواند آن‌ها را از هم تشخیص دهد. در حال حاضر او تنها یکی از آن‌ها را می‌شناسد، رایحه این پوستی که به وسعت جهان است، تگرگی شده با خال‌های حنایی که آن درست بدین شکل برایش مناسب است چرا که او شروع به خوابیدن می‌کند.

سارا که روی ملافه دراز کشیده دستش را دراز می‌کند. نیلز را به جلو رفتن فرا می‌خواند، به دیدن پسرش از نزدیک، به آشنا شدن با این بیگانه.

راسموسن به دعوت پاسخ می‌دهد. هر قدم دریاست برای گذر کردن، گذری بسیار دور. این اتاق همان‌جایی است که او در آن متولد شده است. این تخت با ستون‌های چوبی سفید جایی است که او و خواهرش پس از او در آن چشم به دنیا گشودند. از طرف دیگر مادرش با روسری گل‌گلی با نگاهش مراقب او است. او می‌داند که این سفر از میان اتاق کودکیش مهم‌تر از همه چیز است. سفر از خلال یک زندگی.^۱

۶. نتیجه‌گیری

در انتها باید یادآور شد که این رمان ادبی- تاریخی هر چند به مسائل تاریخی فرانسه و دانمارک در جنگ جهانی دوم می‌پردازد، ولی از آن‌جایی که قلم نویسنده به گونه‌ای است که با وجود سادگی، زیبایی ادبی خود را در بخش‌های روایی حفظ کرده برای خواننده تجربه خوبی خواهد بود تا با خواندن آن صحنه تئاتری را برای خود مجسم کند. در واقع این صحنه کشور فرانسه و مشکلات آن در مدت جنگ است.

از آن‌جایی که ما دانش‌آموختگان زبان فرانسه هستیم لازم است تنها به دانش زبانی فرانسه خود اکتفا نکنیم و با دانستن فراز و نشیب‌هایی که این کشور در مدت سال‌های جنگ با آن روبه‌رو بوده دانش خود را از جنبه‌های فرهنگی، جامعه‌شناختی و مردم‌شناسی ارتقا دهیم.

1. *Ibid*: 338,339.

امید است با ترجمه این کتاب افق‌های بیشتری برای تمام مردم ایران باز شود تا نه تنها دانش‌آموختگان زبان فرانسه که مردم هنردوست و اهل ادب این مرز و بوم که قادر به خواندن این کتاب به زبان اصلی نیستند نیز به آن دسترسی یابند.

۷. منابع

- Niels, Alexis Ragougneau, Vivane Harny, 2017
- <https://www.isna.ir/news>
- WWW.viviane-hamy.fr
- http://fr.m.wikipedia.org/wiki/Alexis_Ragougneau
- http://youtu.be/-LI6FO_gelg